

Bespreking tentoonstellingen

- *Haarlem Sportstad*, in Museum Haarlem, Groot Heiligland 47 in Haarlem, te zien tot 28 mei 2017.

- *Het Sportboek. De mooiste sportverhalen*, in Museum Meermanno, huis van het boek, Prinsessegracht 30 in Den Haag, liep tot 5 februari 2017.

HAARLEM VERSUS MEERMANNNO

Daniël Rewijk

De Nederlandse sportgeschiedenis kent stokoude rivaliteiten, maar weinige gaan zo ver terug als die tussen Haarlem en Den Haag. In de nazomer van 1888 stuurde voorzitter Cees Pleijte van het Haarlemse Rood en Wit een telegram naar Den Haag, waarin hij de Haagsche Cricket Club zonder omhaal verweet de strijd te ontlopen, uit angst de ongeslagen status te verliezen. 'Wij wachten Haagsche Club nog trein halftwaalf hier. Voorbereidselen en kosten gemaakt. Moet doorgaan. Uwe handeling onhebbelijk. Durft gij soms niet? (...) Zorg gij voor overige leden van uw elftal desnoods met rijtuig voor onze rekening. Anders connecties verbroken.'¹ Het is goed gekomen. Op 25 mei 2015 speelden de twee oude clubs voor het laatst tegen elkaar, in de hoofdklasse. HCC won en promoveerde later als kampioen naar de topklasse.

Recent laaide de oude rivaliteit tussen de twee deftige Hollandse steden weer op, doordat twee musea hun thematentoonstelling rond sport wilden opluisteren met de schaatsen van Yvonne van Gennip. Haarlem heeft ze, en dat is terecht, want ze liggen in één vitrine met de schaatsen van Jaap Eden. Edens schaatscup voor het wereldkampioenschap van 1893 in Amsterdam staat ernaast. Heeft Haarlem daarmee ook de beste tentoonstelling? Dat het 'Huis van het Boek' de schaatsen van Yvonne graag wilde uitstallen, getuigt niet van veel vertrouwen in het boek als basis voor een opwindende tentoonstelling. Ze hebben nu de schaatsen van Sjoukje, de Raleigh van Joop en de *gi* (het pak) van Anton.

Het probleem lijkt te zitten in de afstandelijkheid van het boek. Het dwingt tot denkwerk, tot associaties of interpretaties van de bezoeker; een fiets is al

Wereldbeker schaatsen, gewonnen door Jaap Eden in 1893. De trofee is in bruikleen gegeven door de Koninklijke Nederlandsche Schaatsenrijders Bond. Foto: Evert Root.

iets. Deze afstand tussen het boek en de bezoeker scheidt ruimte voor minder vanzelfsprekende en tastbare dimensies van sport: als instrument van arbeidersemancipatie, als object van verzamelwoede, als inspiratiebron voor jeugdliteratuur en natuurlijk de sportkritiek. Evart van Dierens *Besmettelijke zielsziekten voorheen en thans. De danszucht, de naaktlooperij, de geeselaarsvertooningen en de hand-over-hand-toenemende sportepidemie en hare bevorderaars (sportartsen enz.)* ontbreekt evenmin als *Israel en den vreemden, of het kwaad der Olympiade in Nederland zijnde den inhoud van een predikatie over Jesaja 2 vers 6b door M. Hofman, predikant der*

¹ *Nederlandsche Sport* (22 september 1888).

De tentoonstellingen in Haarlem en Den Haag hebben allebei oog voor het kolven: een sporttraditie die aan de moderne sport vooraf gaat. Foto: Daniël Rewijk.

ger[eformeerde] gem[eente] te Krabbendijke. Wie zijn sportbegrip wil verrijken is in Den Haag aan het goede adres!

In Haarlem imponeert de breedte én de kwaliteit van de bijeengebrachte stukken. De sportgeschiedenis van de stad is zo rijk dat deze lokale tentoonstelling een nationale uitstraling heeft. Een expositie met het coureurspak van Jan Lammers, de trofeeën van Kenamju, de World Cup van de Nederlandse honkballers uit 2011 en het oranjeshirt van Kick Smit kan zo worden overgeplaatst naar een nationaal sportmuseum. Maar de ruggengraat van de tentoonstelling is lokaal: het gaat hier om Haarlemse verenigingen, evenementen en plekken. Er is gezocht naar een balans tussen de Haarlemse helden en kampioenen en de *grassroots* van de Haarlemse sport, overigens zonder de pretentie een Haarlemse identiteit te benoemen. Meer dan zeventig particulieren en instellingen stelden spullen beschikbaar en dat maakt het tot een tentoonstelling die voortkomt uit de Haarlemse sportgemeenschap.

Het rijke voetbalverleden is er vertegenwoordigd met de voormalige landskampioenen Koninklijke HFC, HFC Haarlem en RCH en met de oude volksclub EDO. De achterban van deze clubs vormen nog altijd bloedgroepen in de Haarlemse gemeenschap, zelfs – of vooral – als een club niet meer bestaat zoals HFC Haarlem. Het faillissement en opheffen van de laatst overgebleven betaald voetbalclub in Haarlem wordt

door veel Haarlemmers nog altijd diep betreurd. Voor de lezing die het museum over HFC Haarlem organiseerde, moest een lange wachtlijst worden opgesteld. De voetbalhoek zal discussie los maken, bijvoorbeeld over het gegeven dat de oude amateurclub Koninklijke HFC thans Haarlems vlaggendrager is in de nieuwe voetbalpiramide van de KNVB.

Vrouwensport

Hoe verschillend de tentoonstellingen zijn, wordt duidelijk in de manier waarop vrouwensport naar voren komt. In Haarlem komt de controversie die de sportende vrouw decennia lang wekte slechts impliciet naar voren. Niettemin brengen de foto's van een groepje jonge vrouwen dat aan het begin van de twintigste eeuw bedaad een potje hockey speelt, de sportieve mogelijkheden en vooral beperkingen van vrouwensport glashelder over. Ook de twee turnkostuums van nu en uit de jaren dertig vormen een sprekend contrast. De boeken die Meermanno bij elkaar bracht rondom deze kwestie informeren dan weer nauwkeuriger over het traject van de sportieve vrouwenemancipatie. Als in de Haagse tentoonstelling een rode draad moet worden aangewezen, dan zou dat het steeds groeiende maatschappelijk gewicht van sport zijn. Of voor de sporthatende bibliofiel: een immer razender wordende sportmanie.